

УДК 657.1

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ПРОЦЕСІ ПОСТАЧАННЯ СИРОВИННИХ І ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ

У статті визначено мету та параметри управління запасами, висвітлено основні методологічні підходи до організації управлінського обліку надходження сировинних та товарних запасів на промисловому підприємстві.

Ключові слова: сировинні та товарні запаси, управління запасами, оптимальний розмір замовлення, витрати на придбання запасів, витрати на замовлення, заготівлю та зберігання запасів.

Pisarenko T.

ORGANIZATION MANAGEMENT ACCOUNTING IN THE SUPPLY OF RAW MATERIALS AND COMMODITY STOCKS

In the article certainly purpose and parameters of control of inventories, the basic methodological going is reflected near organization of administrative account of receipt of raw material and commodity supplies on an industrial enterprise.

Keywords: raw material and commodity supplies, control of inventories, optimum size of order, expense, are on acquisition of supplies, expense, on an order, purveyance and storage of supplies.

Писаренко Т.Н.

ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В ПРОЦЕССЕ ПОСТАВКИ СЫРЬЕВЫХ И ТОВАРНЫХ ЗАПАСОВ

В статье определены цели и параметры управления запасами, освещены основные методологические подходы к организации управленческого учета поступления сырьевых и товарных запасов на промышленном предприятии.

Ключевые слова: сырьевые и товарные запасы, управления запасами, оптимальный размер заказа, расходы на приобретение запасов, затраты на заказ, заготовку и хранение запасов.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На будь-якому підприємстві ведуться різні види обліку. В управлінському обліку, який виступає складовою системи обліку загалом, всі

господарські процеси (постачання, виробництво, реалізація) розглядаються та аналізуються дещо під іншим кутом зору. Так, на етапі процесу постачання вивчається проблема управління виробничими запасами: встановлення обсягів закупок, аналіз постачальників, періодичність закупок; аналіз умов зберігання, аналіз альтернативних закупок виробничих запасів та ін. На етапі процесу виробництва вивчаються питання щодо доцільності та обсягів виробництва продукції, аналізують технологічний процес виготовлення продукту та можливість застосування альтернативних технологічних процесів і сировинних запасів, проводять аналіз фінансових результатів від виробництва різної продукції. На етапі процесу реалізації в управлінському обліку аналізують рівень затрат на виробництво та доходів від реалізації, розглядають методику встановлення оптимальних цін на продукцію, доцільність та механізми стимулювання продажу продукції підприємства.

Для переважної більшості господарюючих суб'єктів сировинні запаси становлять значну частку їхніх активів. Саме тому для підприємства важливою й необхідною є організація управлінського обліку постачання сировинних і товарних запасів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Методичні підходи до ведення обліку матеріальних запасів висвітлені у працях вітчизняних і зарубіжних науковців та спеціалістів-обліковців. Серед них варто виділити праці П.Й. Атамаса, Ф.Ф. Бутинця, П.М. Гарасима, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, К. Друри, Р. Ентоні, Г.П. Журавля, О.В. Карпенка, Т.П. Карпова, О.В. Лишиленка, М.Р. Лучка, Е. Майєра, Р.Манна, Г.В. Мисака, М.Г. Михайлова, В.Д.Міддлтона, М.Н. Нападовської, Г.В. Нашкерської, П.П. Немчинова, Ж.К. Нестеренка, Б.Нідлза, С.Н. Ніколаєвої, М.Я. Остап'юка, В.Ф. Палія, М.С. Пушкаря, В.І. Савича, В.В.Сопка, Н.М. Ткаченко, П.Я. Хомина, М.Г. Чумаченка та ін. авторів. Не зважаючи на значну кількість навчально-методичних та консультаційних матеріалів, наукових праць і розробок, питання щодо організації управлінського обліку постачання сировинних та товарних запасів в них не достатньо повно висвітлені.

Цілі статті. Метою написання статті є висвітлення методики організації управлінського обліку постачання сировинних та товарних запасів на промисловому підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У структурі активів більшості промислових і комерційних організацій значну

частку становлять запаси. Такі вкладення в активи часто призводять до відтоку реальних грошових коштів з обороту господарюючого суб'єкта. Саме тому підприємство повинно забезпечити оптимальний рівень інвестування у запаси, на який впливатимуть такі чинники:

- рівень забезпеченості потреб виробництва та реалізації;
- запобігання наявності надлишкових запасів, у яких немає потреби.

В умовах нестабільної економіки та жорсткої конкуренції успіх фінансово-господарської діяльності підприємства залежить від мистецтва планування й контролю за придбанням запасів, тобто від мистецтва управління запасами. Отже, основною метою управління запасами є встановлення своєчасності поставки запасів і мінімізація витрат, що пов'язані із замовленням та зберіганням запасів.

Параметрами системи управління запасами є:

- точка замовлення – мінімальний (контрольний) рівень запасів продукції, за умови досягнення якого необхідним є їх поповнення;
- нормативний рівень запасів – розрахункова величина запасів, досягається під час чергової закупівлі;
- обсяг окремої закупівлі;
- частота здійснення закупівельних операцій – тривалість інтервалу між двома можливими закупівлями продукції, тобто періодичність поповнення запасів продукції;
- поповнювальна кількість продукції, за якої досягається мінімум витрат на зберігання запасу згідно із заданими витратами на поповнення і заданими альтернативними витратами інвестованого капіталу [1, 2, 3].

При управлінні запасами розраховують економічний розмір замовлення. Економічний розмір замовлення – кількість замовлених запасів, що забезпечує оптимальну комбінацію витрат на їхнє придбання та зберігання. Для визначення оптимального рівня замовлення запасів необхідно враховувати релевантні витрати на придбання та зберігання запасів. Витрати, що пов'язані з запасами підприємства включають в себе:

- витрати на придбання – визначаються добутком кількості запасів, що купуються на ціну запасу; найчастіше всього є нерелевантними, оскільки ціна одиниці запасу не змінюється, за винятком наданих знижок при придбанні значної кількості запасів;
- витрати на замовлення та заготівлю запасів – додаткові витрати, пов'язані з замовленням відповідного виду виробничих

запасів. Можуть мати місце як при зовнішніх поставках запасів, так і при поставках на самому підприємстві. При зовнішніх поставках та відтворенні виробничих запасів заготівельні витрати включають такі елементи: на утримання закупівельних підрозділів; на оформлення та розміщення замовлень; на укладання господарських угод з постачальниками; на відрядження; на комунікацію; на завезення і розвантаження предметів постачання; на кількісно-якісне приймання та складське розміщення; на облік заготівельних операцій; на проведення розрахунків за поставками. При постачанні запасів на самому підприємстві заготівельні витрати включають такі елементи: на утримання виробничо-диспетчерського підрозділу; на складання графіків руху деталей у процесі обробки; на внутрішньозаводські транспортні операції; на переналагодження обладнання; втрати прибутку, пов'язані з перервами виробничого процесу;

- витрати на зберігання запасів – передбачають витрати на страхування запасів, комплексні витрати на утримання складських приміщень, додаткові витрати на доведення запасів до належного для використання стану, вартість знецінення запасів;

- втрати підприємства через нестачу запасів.

При організації обліку сировинних і товарних запасів має значення їхня оцінка. Оцінка сировини і матеріалів, які є складовою виробничих запасів підприємства, регулюється Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», затвердженим наказом МФУ від 20.10.1999 р., зареєстрованим у МЮУ 02.11.1999 р. Відповідно до цього Стандарту придбані або вироблені сировина і матеріали зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є собівартість запасів, яка складається з таких фактичних витрат: суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику, за вирахуванням непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях [5].

Серед вказаних вище складових первісної вартості придбаних матеріальних запасів значну частку займають транспортно-заготівельні витрати. Транспортно-заготівельні витрати – це витрати на заготівлю запасів, оплату тарифів (фрахту) за вантажо-

розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів.

Транспортно-заготівельні витрати включаються до собівартості придбаних сировинних і товарних запасів або загальною сумою відображаються на окремому субрахунку рахунків обліку таких запасів. Сума транспортно-заготівельних витрат, що узагальнюються на окремому субрахунку рахунків обліку запасів, щомісячно розподіляється між сумою залишку запасів на кінець звітнього місяця і сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць.

У зв'язку з тим, що діючим планом рахунків з 10.01.2012 р. не передбачено субрахунків, то доцільно кожному підприємству наказом про облікову політику затвердити систему аналітичних рахунків залежно від специфіки діяльності підприємства і важливості тих чи інших складових транспортних витрат, виходячи з потреб управління, контролю, аналізу та звітності [4].

Висновки. Підсумовуючи весь викладений матеріал, можна зазначити наступне. При організації управлінського обліку на підприємстві необхідно велику увагу приділяти власне процесу постачання сировинних та товарних запасів. При цьому надзвичайно важливим є налагодження аналітичного обліку надходження матеріальних запасів. Сподіваємося що інформація, викладена у цій статті, буде корисною при формуванні облікової політики підприємства щодо організації управлінського обліку сировинних і товарних запасів.

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: навч. посібник. – Д.–К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
2. Гарасим П.М., Журавель Г.П., Хомин П.Я. Курс управлінського обліку: навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 314 с.
3. Нападowska Л.В. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. - К.: Книга, 2004. – 544 с.
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом МФУ № 291 від 30.11.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://document.ua/plan-rahunkiv-buhgalterskogo-obliku-aktiviv-kapitalu-zobovja-doc82371.html>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом МФУ №246 від 20.10.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.